

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
DEPARTAMENT PIECHOTY

NAUKA O BRONI.

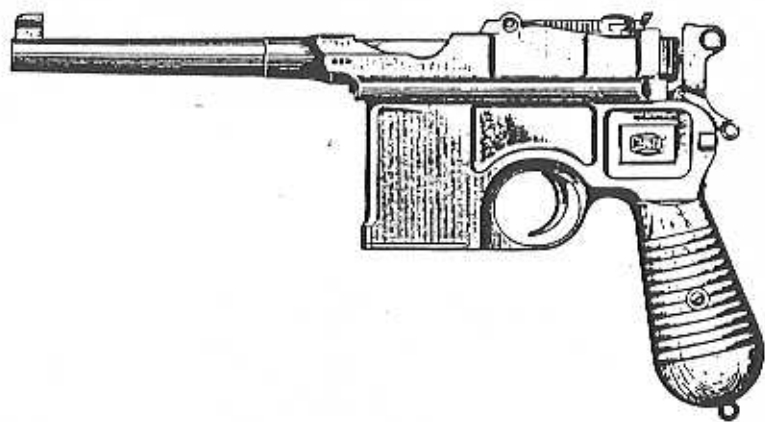
Pistolet Mauser wz. 1902 kal. 7,63 mm

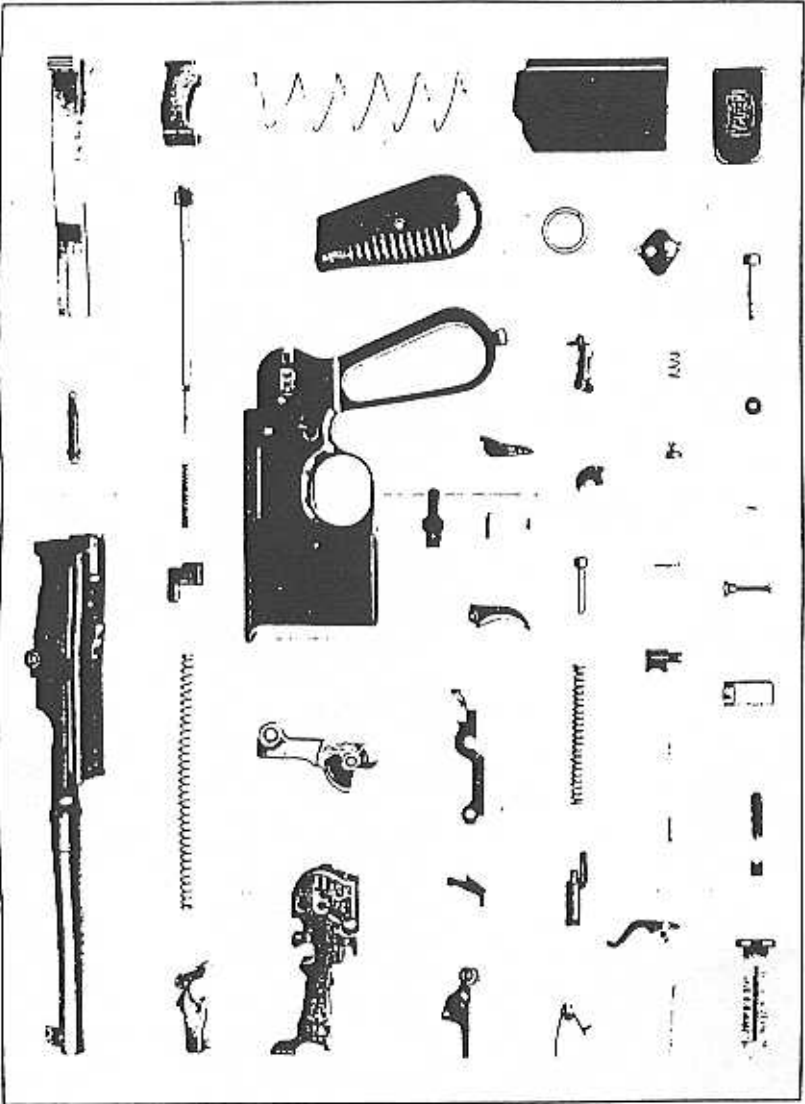

WARSZAWA 1932

WYDAWNICTWO DEPARTAMENTU PIECHOTY M. S. WOJSK.
SKŁAD — GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

Pistolet Mauser wz. 1902 kal. 7,65 mm

PISTOLET MAUSERA kal. 7.63 (z kolbą).

(Rysunek 1).

Pistolet Mausera należy do grupy pistoletów o lufie zaryglowanej i ruchomej. Cofanie się zamka po strzale, pod wpływem odrzutu, jest źródłem samoczynnego działania pistoletu.

Mauser skonstruował swe pistolety na 6, 10 i 20 strzałów. Pistolet dziesięcioprzzałowy, o którym mowa, ma długość 29 cm i waży 1180 gr.

Do pistoletu zastosowana jest drewniana pochwa, która, przyczepiona do chwytu, służy, jako kolba. Umożliwia ona strzelanie dwiema rękami, przez co pistolet staje się znacznie precyzyjniejszym.

Zdolność przebijania pocisku jest bardzo znaczna: na odległości 10 m przebija on 32 cm sosnowego drzewa lub 3 żelazne blachy po 2 mm.

Według doświadczeń profesora Brunsta pocisk powinien strzaskać rurowe kości końskie na odległość 50—100 m. Podczas gdy rewolwery nie przebijają ich nawet na odległości 15 m.

Z powodu znacznej donośności pocisku pistolet Mausera posiada celownik do 1000 m.

Na tej odległości końcowa szybkość pocisku wynosi 115 m przy czasie lotu 5.34 sek. a zachowana zdolność pracy — 3,7 kgm. Szybkość początkowa pocisku 400 m/sek.

Ze pistolet ten jest celny widać stąd, że na 1000 m rozrzut dopuszczalny określony jest przez prostokąt $6,3 \times 5,3$ m. Bardzo niepraktycznym jest natomiast sposób ładowania, podobny do ładowania niemieckiego karabina, a dosyć rzadko spotykany w pistoletach (Steyer, Borchard). Polega on na tem, że strzelec musi spychać z lódki 10 naboji, ułożonych jeden obok drugiego. Naboje przytem chwieją się i przekrzywiają i z trudem można je wprowadzić do pudełka. Drugą dosyć niewygodną cechą pistoletu jest jego kurek, który posiada bardzo niewygodny uchwyt.

1. CZĘŚCI SKŁADOWE.

Pistolet składa się z następujących części:

- a) lufa (1) z komorą zamkową (8),
- b) komora spustowa (41) z chwytem (62),
- c) mechanizm zamkowy,
- d) przyrząd spustowy,
- e) przyrząd donoszący,
- f) lódka (176),
- g) pochwa (179).

a) LUFKA.

Lufa (1), której kaliber wynosi 7,63 mm. wraz z komorą zamkową są wyrobione z jednego kawałka stali. Długość jej wynosi 14 cm. Nad wylotem umieszczona jest nieruchoma muszka (2) pryzmatyczna. Na górnej ścianie wlotu posiada lufa wycięcie na rygiel (3), na dolnej zaś rowek wodziłowy lufy (4), w którym posuwa się wodziłko lufy, znajdujące się na komorze spustowej. Wewnątrz jest w lufie część gwintowana, oraz niegwintowana komora nabojojowa (5). Gwinty składają się z 6 pól (6)

i 6 brózd (7), kręconych w prawo. Znajdująca się za lufą komora zamkowa (8) obejmuje i prowadzi zamek. Posiada pruwę (9) i lewą (10), częściowo górną ścianę (11) oraz dno (12). W ścianie górnej znajduje się wlot naboju (13), przez który naboje dostają się do pudełka. Tylny koniec tej ściany stanowi podstawę celownika (14), z dwoma łożyskami na oś ramienia celownika (15). Wzdłuż prawej i lewej ściany komory biegną nasady wodzidłowe (16), dzięki którym komora zamkowa i lufa są połączone z komorą spustową i suwają się po niej.

Na dnie komory zamkowej, posuwając się od przodu ku tyłowi widzimy: oś zaczepu ryglowego (17), na którą nakłada się zaczep; dalej znajduje się przejście zaczepu ryglowego (18), przez które przechodzi on do komory zamkowej i tą drogą może działać na zamek; za przejściem jest nasada oporowa (19), ograniczająca ruch zaczepu ryglowego ku górze; tylna krawędź dna stanowi napór kurkową (20) i służy do początkowego cofnięcia kurka przy wstecznym ruchu lufy. Po lewej stronie tej krawędzi jest wcięcie na bezpiecznik (21), w które wchodzi skrzydełko tegoż przy zabezpieczonym pistolecie. Dno posiada jeszcze łożysko ześlizgu kurkowego (22), po którym posuwa się ześlizg, znajdujący się na trzonie zamkowym.

Na tylnym końcu prawej ściany komory zamkowej jest wycięcie na zaczep zamkowy (23).

Rozpatrując wewnątrz komory, widzimy na obu bocznych ścianach jednakowe urządzenia. Mamy tu prawy i lewy wkład łódki (24), w których umieszcza się łódkę przy ładowaniu. Poprzez wkład biegną wzdłuż obu ścian rowki wodzidłowe (25), utrzymujące przedni koniec zamka. Tuż pod rowkami widzimy łapki (26), po jednej

z każdej strony, które również, jak rowki, prowadzą za-
mek. Dolne krawędzie lapek, biegnące ku przodowi sko-
śnie do góry, nie pozwalają na wysunięcie się naboju z pu-
delka, jak również prowadzą je przy podawaniu do lufy.
Na górnej ścianie komory zamkowej, umieszczony jest na
swej podstawie *celownik* (27), zapomocą *osi ramienia*
(28), osadzonej w łożyskach.

Celownik składa się z *ramienia* (29), na którym są
liczby celownicze, z prawej strony 100, 200, 300, 400, 500,
700, 1000, z lewej — 50, 150, 250, 350, 450, 600, 800. Na
końcu ramienia znajduje się *szczyrbina* (30) z lewego zaś
boku *karby* (31) na których zatrzymuje się suwak, na-
stawiany na żadaną liczbę. Ramię celownika podnosi się
zapomocą *suwaka* (32), który unieruchamia się *zatrza-
skiem* (33). Aby zatrask zwolnić, należy nacisnąć na-
cięty *uchwyt zatrzasku* (34). Wówczas *zaczep zatrzasku*
(35) wychodzi z karbu i suwak można przesunąć. Gdy pu-
ścimy uchwyt, *sprężynka zatrzasku* (36), osadzona
w swem gniazdku (37), wypycha zatrask w prawo, a za-
czep wpada w jeden z karbów unieruchamiając suwak.

Ramię celownika przy nastawianiu na dalsze od-
ległości unosi się do góry, gdyż suwak wchodzi na *po-
chylnie* (38), znajdujące się z dwóch stron podstawy ce-
lownika. Przy cofaniu suwaka, opuszczenie ramienia celo-
wnika powoduje płaska *sprężyna celownika* (39), umie-
szczona pod ramieniem w swem łożu (40).

b) KOMORA SPUSTOWA.

Komora spustowa (41) służy do umieszczenia przy-
rządu spustowego i przyrządu donoszącego. Wraz z chwy-
tem wyrobiona jest z jednego kawałka stali.

Jest ona podzielona na dwie części: tylną, w której mieści się przyrząd spustowy i przednią, która stanowi pudełko przyrządu donoszącego.

Komora spustowa posiada *prawą* (42), *lewą* (43) oraz *przednią ścianę* (44). Na górnej krawędzi ściany przedniej znajduje się niewielkie *wodzydło lufy* (45). Wzdłuż górnych krawędzi bocznych ścian biegną *wodzydła komory spustowej* (36), które, ujęte przez nasady wodzidłowe komory zamkowej, prowadzą ją przy podłużnym ruchu lufy. Na tylnych krawędziach ścian znajdują się dwa *wcięcia osadowe* (47), w które wchodzi nasady osadowe trzonu spustowego, łącząc w ten sposób i unieruchamiając przyrząd spustowy, w jego komorze. Na dolnej krawędzi przedniej ściany znajduje się *wcięcie osadowe* (48) dla umieszczenia nasadki osadowej dna pudełka, dalej zaś ku tyłowi *rowek osadowy* (49) dla umieszczenia tam listewki osadowej tegoż dna.

Pod komorą spustową jest *kabłąk* (50), który ochrania spust przed nieumyślnym pociśnięciem, a w tylnej ścianie kabłąka znajduje się *wycięcie na spust* (51).

Wzdłuż tylnej ściany pudełka biegnie *rowek wodzidłowy* (52) dla nasadki wodzidłowej donośnika; nadaje on kierunek donośnikowi podczas jego unoszenia się ku górze. Ściana ta jest przewiercona kanałem, który stanowi *łożysko zatrzasku dna pudełka* (53). Na górnym końcu tego *zatrzasku* (54) znajduje się *przedni rowek osadowy sprężyny spustowej* (55), która naciska zatrzask do dołu, dzięki czemu wchodzi on w otwór dna pudełka, ustalając jego położenie. Dla odjęcia dna trzeba wycisnąć zatrzask z otworu dna ku górze. Na przedniej ścianie komory spustowej jest *rowek osadowy* (56) dla występu osadowego trzona spustowego, nad nim zaś, na

prawej krawędzi ściany, *występ osadowy* (57) dla wcięcia osadowego trzona spustowego.

Za górnym otworem łożyska zatrzasku znajdują się w dnie komory spustowej dwa *boczne rowki osadowe sprężyny spustowej*, (58) oraz dwa *łożyska osi spustu*, (59). Sprężyna spustowa oraz spust należą do przyrządu spustowego, tam też zostaną omówione.

Dalej ku tyłowi na prawej ścianie komory znajduje się *wyjęcie na sprężynę szyny spustowej* (60), zaś w dnie komory *gniazdo zaczepu zatrzasku przyrządu spustowego* (61).

Chwył (62) służy do trzymania pistoletu. Jest on obłożony dwiema drewnianymi, karbowanymi *okładkami*. (63). W okładkach są otwory (prawy nagwintowany), przez które przechodzi *śruba okładek chwytu* (64). Do dolnego końca chwytu doczepione jest kółko dla zaczepienia sznura. Na tylnej ścianie chwytu znajduje się *rowek osadowy sprzęgła* (65) z *gniazdkiem zatrzasku kolby* (66).

c) MECHANIZM ZAMKOWY.

Mechanizm zamkowy służy do wprowadzenia naboju do lufy, zaryglowania jej, odpalenia oraz wyrzucenia pustej łuski. Części jego są:

- trzon zamkowy (67),
- sprężyna dosyłająca (83),
- iglica (84) ze sprężyną przeciwigliczną (88),
- zaczep ryglowy (89),
- zaczep zamkowy (94).

Trzon zamkowy (67) posiada wewnątrz wydrążenie, które stanowi *przewód igliczny* (68). W nim umie-

szczona jest iglica ze sprężyną przeciwigliczną, oraz sprężyna dosyłająca.

Z przodu posiada trzon zamkowy *czołko* (69), otoczone *krawędzią* (70), pośrodku którego znajduje się *otwór igliczny* (71). Na górnej ścianie trzona znajduje się *łoże wyciągu* (72) z dwoma wgłębieniami, w których mieszczą się jego *występy osadowe* (73). Nie pozwalają one na wysunięcie się wyciągu do przodu, podczas gdy ten wyjmuje z komory nabożowej wystrzeloną łuskę. Sprężysty *wyciąg* (74) ma z przodu *pazur* (75), który chwytą dno łuski. Na przednich końcach prawej i lewej ściany trzona bieżną po dwie *listwy wodzidłowe* (76), które prowadzą zamek w jego komorze, sunąc się po rowkach wodzidłowych komory i łapkach pudełka. Wzdłuż dolnej ściany trzona biegnie *rowek dla wyrzutnika* (77). Prawa ściana trzona posiada długie *wycięcie na zaczep zamkowy* (78), który ogranicza ruch zamka ku tyłowi. Tylny koniec wycięcia jest rozszerzony, tedy wprowadza się zaczep, który przesunąwszy się ku przodowi nie może się wysunąć. Trzon posiada u spodu dwa *rygle* (79), które, zaczepiając o progi oporowe zaczepu ryglowego, nie pozwalają na odłączenie zamka od lufy pod wpływem ciśnienia gazów. Dalej ku tyłowi znajduje się *ześlizg kurka* (80), o skośnych płaszczyznach, który powoduje dalsze napięcie kurka, zapoczątkowane przez napór kurkową. Trzon zamkowy ma z tyłu nakarbowaną *rączkę zamkową* (81), która służy do odciągania zamka celem naładowania pistoletu. Tylna ściana trzona zamkowego stanowi *opór igliczny* (82), która uniemożliwia wysunięcie się iglicy do tyłu.

Sprężyna dosyłająca (83), umieszczona w przewodzie iglicznym, służy do powrócenia cofniętego zamka do

przedniego położenia. Z przodu oparta jest o tylną ścianę czółka, z tyłu o oporę sprężyny dosyłającej, znajdującą się na zaczepie zamkowym.

Iglica (84) powoduje odpalenie. Z przodu posiada ona *grot iglicy* (85), za nim znajduje się *kryza* (86) w kształcie skřętu, na który nakręca się sprężyna przeciwigliczna. Z tyłu ma iglica dwie *nasadki naporowce* (87), które, opierając się na oporę igliczną, utrzymują iglicę wewnątrz trzona. *Sprężyna przeciwigliczna* (88) utrzymuje iglicę stale w stanie cofniętym.

Zaczep ryglowcy (89), służy do zaryglowania lufy, i jest nałożony na swą oś, znajdującą się na dnie komory zamkowej. Ma on dwa *progi oporowce* (90), trzymające bezpośrednio rygle zamka. Z przodu posiada *hak* (91), dzięki któremu jego działanie jest związane z działaniem przyrządu spustowego. Z tyłu zaczep ryglowy posiada *płozę* (92). Z dwóch stron progów oporowych oraz na płozie są trzy *krawędzie naporowce* (93), które ograniczają ruch zaczepu ryglowego do góry.

Zaczep zamkowy (94) ogranicza ruch zamka do tyłu. Na tylnej i przedniej ścianie zaczepu znajdują się natarbowane *uchwyty* (95), dzięki którym można go odjąć. Obok tylnego uchwytu jest *próg* (96), nie pozwalający na wypadnięcie zaczepu. Przez zaczep przewiercony jest *kanal* (97), przez który przechodzi iglica. Przedni koniec kanału stanowi *oporę sprężyny dosyłającej* (98).

Do mechanizmu zamkowego należy jeszcze kurek ze sprężyną. Konstrukcyjnie są one jednak połączone z przyrządem spustowym, dlatego też są tam opisane.

d) PRZYRZĄD SPUSTOWY.

Części przyrządu spustowego są:
trzon spustowy (99),

kurek (120),
tylny tłoczek sprężyny kurkowej (128),
sprężyna kurkowa (127),
bezpiecznik (130),
spust (137) ze sprężyną (141),
zatrząsk (142),
szyna spustowa (147),
zaczep kurkowy (152),
sprężyna szyny spustowej (159),
przedni tłoczek sprężyny kurkowej (129), z prze-
rywaczem (161),
dźwignia ryglowa (163).

Trzon spustowy (99) służy do umieszczenia i połączenia innych części przyrządu spustowego oraz łączy ten przyrząd z komorą spustową i lufą. Wewnątrz posiada on *łożysko sprężyny kurkowej* (100), z przodu ma *wyrzutnik* (101), który wraz z wyciągiem służy do wyrzucenia pustej łuski. Na przednim końcu górnej ściany znajduje się *przejście haka zaczepu ryglowego* (102), przez które dźwignia łączy się z hakiem zaczepu. Dalej ku tyłowi jest *wcięcie na płożę zaczepu ryglowego* (103), za którym pomiędzy ścianami trzona znajduje się *łożysko kurka* (104). Przednia krawędź wycięcia na płożę stanowi *pochylnię* (105), która powoduje uniesienie się zaczepu ku górze. Z tyłu pomiędzy prawą i lewą ścianą trzona znajduje się *tylna opora kurkowa* (106), *przednia* (107) zaś znajduje się na przedniej ścianie łożyska kurka. Pierwsza ogranicza ruch kurka ku tyłowi, druga ku przodowi. Na przednim końcu trzona u spodu mamy dwa *łożyska osi dźwigni ryglowej* (108). Trzon spustowy utrzymuje się w swej komorze zapomocą dwóch *nasadek osadowych* (109), które są na tylnym końcu pra-

wej i lewej ściany, a które wchodzą we wcięcia osadowe na komorze spustowej.

Wcięcie osadowe (110) łączy z przodu trzon spustowy z komorą spustową. We wcięcie to, znajdujące się z prawej strony wyrzutnika, wchodzi występ osadowy komory spustowej. *Występ osadowy* (111) zaś, znajdujący się u dołu trzona spustowego wchodzi w rowek osadowy komory spustowej. Na prawej ścianie trzona znajduje się *przedni rowek osadowy* (112) i oś zaczepu kurkowego, które utrzymują przedni koniec tego zaczepu; dalej ku tyłowi *próg ograniczający* (114) ruch zaczepu do dołu i *tylny rowek osadowy* (115), który utrzymuje tylny koniec zaczepu. Przed tylnym rowkiem osadowym jest *wcięcie na ząb spustowy* (116). Przez trzon spustowy przechodzą nawylot: otwór na oś kurka i poniżej niego otwór na zatrząsk przyrządu spustowego. Na lewej ścianie trzona mamy dwa *wyźłobienia dla kolca bezpiecznika* (117). W otworze na oś bezpiecznika jest *przerwa* (118), która umożliwia wyjęcie bezpiecznika. Podobna *przerwa* (119) jest w otworze na oś zatrząsku.

Kurek (120), obracający się na osi w swem łożysku, przez uderzenie w iglicę powoduje odpalenie. Na lewej ścianie kurka znajduje się *przednie* (121) i *tylne łożyska opory bezpiecznika* (122), w które wchodzi opora bezpiecznika i w ten sposób unieruchamia kurek w położeniu przednim lub tylnem. Na górnym końcu posiada kurek *uchwyt* (123), do napięcia go zapomocą ręki, na dolnym końcu zaokrągloną *kryzę kurka* (124). Jest to tylny koniec oparcia sprężyny kurkowej. Nad nią znajduje się *ząb kurkowy* (125), zaś pod uchwytem, na tylnej ścianie kurka — *napora kurka* (126).

Sprężyna kurkowa (127) umieszczona w swem łożysku ma dwa zadania: tylnym końcem, opierając się o kryzę kurka, powoduje opadanie tegoż, przednim końcem odpycha do przodu tłoczek z przerywaczem. Końce sprężyny osadzone są na *tylnym* (128) i *przednim tłoczku* (129).

Bezpiecznik (130) służy do unieruchomienia kurka i lufy i jest na osi swej umieszczony w odpowiednim otworze lewej ściany trzona spustowego. Na przednim końcu *skrzydełka bezpiecznika* (131) znajduje się *kolec bezpiecznika* (132), który ustala jego położenie, wpadając w jego wyźłobienia na kolee. Na tylnym końcu skrzydełka jest karbowany *uchwyt bezpiecznika* (133). Na końcu jego *osi* (134) znajduje się *opora bezpiecznika* (135), mająca kształt odcinka koła. Na oporze jest *zaczep bezpiecznika* (136), który nie pozwala na wypadnięcie tegoż z trzona spustowego. Odjęcie i włożenie bezpiecznika jest możliwe tylko wtedy, gdy zaczep ten przechodzi w otworze na osi. Gdy bezpiecznik obrócony jest uchwytem do dołu, wówczas ku łozom opory bezpiecznika zwrócona jest ciężka tej opory, gdy uchwyt jest zwrócony do góry, koniec łuku opory bezpiecznika wchodzi w swe łoża.

Spust (137) osadzony na *osi* (138) w wycięciu kabłąka, działając przez szynę spustową na zaczep kurkowy, powoduje zwolnienie zaczepienia kurka. Wystający z przodu *próg ograniczający* (139), ogranicza jego ruch do przodu, a znajdująca się za osią *napora spustu* (140) działa przy pociśnięciu na szynę spustową.

Płaska sprężyna spustowa (141), która odgrywała już rolę przez działanie na zatrzask dna pudełka, tylnym końcem naciska napór spustu, powracając go do przedniego położenia.

Zatrząsk (142) służy do unieruchomienia przyrządu spustowego w jego komorze. Umieszczony na *osi* (143) wkłada się i wyjmuje z trzona spustowego przez przerwę otworu na oś. Z tyłu posiada *zaczep* (144), który, osadzony w gniazdku, bezpośrednio utrzymuje przyrząd spustowy oraz *uchwyt* (145), za pomocą którego podnosi się zatrząsk do góry. Przytem wychodzi on z gniazdku i umożliwia wyjęcie przyrządu spustowego.

Wobec tego, że kryza kurka, gdy ten jest opuszczony, ściśle przylega do zatrząsku, podniesienie tego ostatniego jest możliwe tylko wtedy, gdy kurek jest napięty, t. j. gdy kryza odsuwa się od zatrząsku. Zatrzaśnięcie natomiast odbywa się poprostu przez opuszczenie kurka, gdyż wtedy jego kryza wgniata zaczep zatrząsku w jego gniazdko. Na prawym końcu osi zatrząsku znajduje się *kryza zatrząsku* (146), na którą działa dolne ramię sprężyny szyny spustowej, utrzymując zatrząsk w położeniu dolnem t. j. położeniu zatrzaśnięcia.

Szyna spustowa (147) przenosi działanie spustu na zaczep kurkowy. Jest ona umieszczona swą *osią* (148) w łożysku na zaczepie kurkowym, oraz *listewką osadową* (149) w wyjęciu osadowem w tymże zaczepie. Na *kryzę szyny spustowej* (150) działa górne ramię jej sprężyny, odpychając ją do dołu i ku przodowi. Spust ciśnie na *opór szyny* (151).

Zaczep kurkowy (152) służy do zatrzymywania kurka w stanie napięcia. Umieszczony na swej *osi* (153) na trzonie spustowym, *przednią* (154) i *tylną listewką osadową* (155) wchodzi w rowki osadowe trzona. Po środku swej długości ma *łożysko osi szyny spustowej* (156)

i wyjęcie osadowce na listewkę szyny (157). Odnośna, znajdująca się na tylnym końcu zaczepu, stanowi zęb spustowicy (158).

Sprężyna szyny spustowej (159), wyrobiona wraz z osią kurka (160), spełnia dwa zadania: górnym ramieniem ciśnie na kryzę szyny spustowej, dolnym — na kryzę zatrzasku przyrządu spustowego.

Przedni koniec sprężyny kurkowej osadzony jest na tłoczku przednim, który ma u dołu przerywacz (161). Ten ostatni przerywa w odpowiedniej chwili działanie spustu na szynę spustową. Ma to ten cel, by kurek mógł się po strzale zaczepić, pomimo że spust trzymamy dalej naciśnięty. Tłoczek jest umieszczony w trzonie spustowym w ten sposób, że przez tłoczek i trzon przechodzi dźwignia ryglowa, która nie pozwala mu wypaść. Dlatego to tłoczek ma wycięcie na dźwignię ryglową (162).

Dźwignia ryglowa (163) łączy działanie przyrządu spustowego z zaczepem ryglowym. Jest ona osadzona na swej osi (164) w łożyskach na trzonie spustowym. Dłuższe ramię dźwigni pochyla się do tyłu pod działaniem haka zaczepu ryglowego i posuwa tłoczek z przerywaczem do przodu, zaś dźwignia obraca się pod działaniem sprężyny kurkowej i pociąga za sobą zaczep ryglowy.

ci. PRYZRZĄD DONOSZĄCY.

Przyrząd donoszący służy do donoszenia naboju przed lufę. Składa się z:

donośnika (165),

sprężyny donośnika (169),

dną pudelka (170).

Odpowiednie ułożenie płaszczyzn *donośnika* (165) powoduje, że naboje układają się nie jeden nad drugim, ale jeden obok drugiego, co zmniejsza konieczną długość pudełka.

Z przodu i z boków *donośnika* są trzy *listwy, prowadzące* (166), które powodują zmniejszenie tarcia *donośnika* o ściany pudełka, gdyż *donośnik* nie dotyka go całymi płaszczyznami boków.

Z tyłu ma *donośnik nasadę wodzidłowcą* (167), która prowadzi *donośnik*, przesuwając się w rowku wodzidłowym pudełka. Od spodu ma *donośnik górne gniazdko sprężyny donośnika* (168).

Sprężyna donośnika (169) jest źródłem ruchu tegoż ku górze.

Dno pudełka (170) zamyka go od dołu. Na górnej powierzchni ma *dolne gniazdko sprężyny donośnika* (171). Na tylnym końcu znajduje się *listewka osadowa* (172), która utrzymuje dno, wchodząc w rowek osadowy na dolnej krawędzi tylnej ściany pudełka, oraz *otwór na zatrząsk dna* (173). Z przodu widzimy *nasadę osadową* (174), zapomocą której utrzymuje się dno na przedniej ścianie pudełka.

Zatrząsk, wchodząc w otwór na zatrząsk dna nie pozwala na wysunięcie go z wejścia i rowka osadowego.

f) ŁÓDKA.

Łódka (176) blaszana posiada płaską *sprężynę* (177) łukowato wygiętą, która przyciska naboje do *krawędzi* (178), utrzymując je sztywno w położeniu pionowym do *łódki*.

g) POCHWA.

Drewniana pochwa (179) ma wewnątrz wydrążenie, odpowiadające kształtem i rozmiarem wielkości pistoletu.

Pochwa posiada *przykrywkę* (180) połączoną z nią *zaciąsem* (181). Przykrywka zamyka się zapomocą *zatrzasku przykrywki* (182). Jest to długa sprężyna posiadająca *uchycyt* (183), a na końcu *zaczep* (184), który wchodzi w *guiazdtko* (185) na przykrywce. Na wewnętrznej stronie przykrywki znajduje się *sprężyna przykrywki* (186), która powoduje, że ta otwiera się sama po zwolnieniu zatrzasku, gdy pistolet jest w pochwie. Na przednim końcu pochwy znajduje się *sprzęgło* (187), które służy do połączenia jej z chwytem pistoletu, oraz *zatrzask kolby* (188) z *uchycytem* (189) i *zaczepem* (190), który nie pozwala na rozłączenie się pistoletu i pochwy, gdy ta służy jako kolba.

2. ROZKŁADANIE.

Przed rozkładaniem pistoletu należy się przekonać, czy nie jest on nabity, t. j. czy naboju niema w lufie. Natomiast pistolet może pozostać naładowany, gdyż przy rozkładaniu jednocześnie go rozładujemy. O ile jest nabity należy pamiętać o zamknięciu bezpiecznika.

1) *Wyjąć przyrząd donoszący z pudełka.* Pistolet, obrócony do góry dnem pudełka, a lufą do przodu, kładziemy komorą zamkową na czterech palcach lewej ręki, tak, by lewy kciuk leżał na dnie pudełka. Ujmując w prawą rękę wycior, (lub jakiegokolwiek drewnienko) wyciskamy nim zatrzask z otworu dna pudełka. Następnie lewym kciukiem posuwamy dno ku wylotowi lufy, aby wysunąć go z rowka i wejścia osadowego. Nakoniec pra-

wą ręką odejmujemy dno, wysuwając jednocześnie sprężynę donośnika i donośnik.

O ile pistolet był naładowany, należy teraz wysypać naboje z pudełka, poczem usunąć ewentualnie nabój z lufy. (Patrz obchodzenie się z pistoletem).

2) *Odjąć komorę zamkową.* Lewą rękę kładziemy z góry na komorze zamkowej, (lufa zwrócona w lewo) prawą zaś ujmujemy chwyt i kciukiem odciągamy kurek. Nie zmieniając położenia rąk, tymże kciukiem naciskamy ku górze (w kierunku kurka) uchwyt zatrzasku przyrządu spustowego, tak by jego zaczep wyszedł ze swego gniazdka. Bez odciągnięcia kurka byłoby to niemożliwe, gdyż zatrzask z góry byłby naciśnięty przez kryzę kurka. Gdyby pod naciskiem kciuka zatrzask nie chciał się unieść, można to zrobić wyciorem lub innym twardym narzędziem. Po uniesieniu zatrzasku lewą ręką popychamy do tyłu komorę zamkową i lufę, tak by ją wraz z przyrządem spustowym zesunąć z komory spustowej.

3) *Odjąć przyrząd spustowy i zaczep ryglowy.* Nie wypuszczając z lewej ręki pistoletu, prawą ujmujemy za ścianę łożyska kurka i odciągamy je od komory zamkowej, dotąd, dopóki przyrząd spustowy nie odłączy się od niej. Następnie lewą ręką ujmujemy za przedni koniec zaczepu ryglowego i odejmujemy go od trzona spustowego, ciągnąc ku górze.

4) *Wyjąć trzon zamkowy z komory zamkowej.* Ujmując w lewą rękę komorę zamkową z trzonym, odkretką wciskamy nieco iglicę do wewnątrz i obracamy ją o jedną czwartą obrotu w prawo. Wówczas nasady oporowe iglicy wychodzą z opory iglicznej i iglica, pod ciś-

nieniem sprężyny, cofa się nieco do tyłu. Wówczas należy ją wysunąć z trzona zamkowego.

Następnie należy prawym kciukiem nacisnąć zaczep zamkowy ku wylotowi lufy tak, by próg zaczepu wyszedł z wycięcia na zaczep, poczem ten ostatni trzeba odjąć od komory zamkowej. Teraz już cały trzon zamkowy można wyjąć z jego komory, wysuwając go wylotowo.

Pozostaje jeszcze wyjąć z niego sprężynę dosyłającą, umieszczoną w przewodzie iglicznym.

5) *Rozłożyć przyrząd spustowy.* Aby rozłożyć przyrząd spustowy, należy przedtem opuścić kurek. Przy odjętym przyrządzie spustowym, kiedy niemożliwe jest użycie spustu można kurek opuścić w następujący sposób: na wyprostowanym kciuku prawej ręki stawiamy przyrząd spustowy, bezpiecznikiem zwrócony do siebie (bezpiecznik odbezpieczony) kurkiem w prawo. Na przedni koniec trzona spustowego kładziemy z góry palec lewej ręki, a kciukiem jej naciskamy od dołu ku górze szynę spustową. Kurek wówczas zostanie zwolniony z zaczepienia i trzeba go, trzymając silnie prawą ręką, wolno opuścić do przodu.

Po opuszczeniu kurka rozkładamy przyrząd spustowy w następującym porządku:

a) opuszczając ku dołowi zatrask, jak daleko to jest możliwe, wyjmujemy go w lewo przez przerwę na os zatrasku.

b) Trzymając w lewej ręce przedni koniec trzona spustowego, palcem wskazującym prawej ręki, odciągamy nieco kurek do tyłu, a kciukiem tejże popychamy uchwył bezpiecznika do góry tak daleko, dopóki jego zaczep nie natrafi na przerwę w otworze na os bezpiecznika. Wówczas można go kciukiem wyrzucić nazewnątrz.

c) Naciskając ku górze sprężynę szyny spustowej, obracamy szynę nieco w kierunku kurka, a kiedy listewka osadowa wyjdzie z wcięcia osadowego na zaczepie kurkowym, można szynę wyjąć z łożyska jej osi.

d) Odejmujemy zaczep kurkowy, unosząc do góry ząb spustowy tak, aby przednia listewka osadowa zaczęła wyszła ze swego rowka osadowego. Wówczas zdejmujemy zaczep z jego osi.

e) Trzon spustowy, oparty na tylnej krawędzi oraz kurku, należy postawić na stole przednim końcem do góry. Wówczas wgniatamy silnie do wewnątrz przedni tłoczek sprężyny kurka, drugą zaś ręką wyjmujemy wysuwającą się dźwignię ryglową.

f) Następnie wysuwamy do przodu tłoczki wraz ze sprężyną kurkową, poczem można z niej wysunąć oba tłoczki.

g) Wysuwamy w prawo oś kurka, wraz ze sprężyną szyny spustowej, poczem możemy wyjąć kurek z jego łożyska.

Uwaga. Przy zwykłym czyszczeniu pistoletu, przyrządu spustowego nie należy rozkładać. Można to robić jedynie w razie konieczności gruntownego czyszczenia.

3. SKŁADANIE.

1) *Złożyć przyrząd spustowy.* Składanie przyrządu spustowego odbywa się w odwrotnym porządku.

a) Osadzamy kurek w jego łożysku, poczem z prawej strony wsuwamy oś kurka.

b) Sprężynę kurkową wraz z jej tłoczkami przednim i tylnym, wsuwamy do trzona spustowego.

c) Stawiając, jak poprzednio trzon spustowy, wciskamy tłoczek przedni i wkładamy dźwignię ryglową,

bacząc, aby jej dłuższe ramię zwrócone było w stronę kurka.

d) Zaczepek kurkowy, ustawiony prostopadłe do trzona spustowego, nakładamy na jego oś, poczem obracamy do tyłu, by tylna listewka osadowa weszła w swój rowek.

e) Naciskamy ku górze sprężynę szyny spustowej, poczem oś szyny umieszczamy w jej łożysku. Gdy puścimy sprężynę, ta, nacisnąwszy kryzę szyny, sama wciśnie jej listewkę osadową w wyjęcie zaczepu kurkowego.

f) Oś bezpiecznika wkładamy do otworu, tak by zaczep wszedł w przerwę tego otworu i lewym kciukiem przyciskamy bezpiecznik do trzona spustowego. Następnie prawym palcem wskazującym odciągamy nieco kurek do tyłu, wówczas oś bezpiecznika sama wpadnie w swój otwór. Uchwyt bezpiecznika należy wówczas pochylić całkowicie do tyłu, by kurek mógł przyjąć położenie normalne.

g) Nakoniec osadzamy zatrzask przyrządu spustowego, wprowadzając go do otworu na oś, przez przerwę tego otworu i odchylając potem ku tyłowi. Po złożeniu przyrządu spustowego należy napiąć kurek, odciągając go palcem wskazującym prawej ręki.

2) *Trzon zamkowy włożyć do komory zamkowej.*
Najpierw wprowadzamy do trzona zamkowego sprężynę dosyłającą, poczem wsuwamy go do komory zamkowej. Wcisnąwszy tylny koniec sprężyny tak daleko, by znalazł się on przed wyjęciem na zaczep zamkowy. (najwygodniej jest robić to narzędziem płaskim, które rozszerza się stopniowo ku tyłowi, jak np. ramię nożyczek) wkładamy do wycięcia zaczep zamkowy, poczem wysuwamy narzędzie naciskające sprężynę. Ta, rozprężając się, spotka na

swej drodze zaczep, cofnie go do tyłu, a próg jego zajdzie za krawędź wycięcia, unieruchamiając zaczep. Następnie do przewodu iglicznego wprowadzamy iglicę wraz ze sprężyną przeciwigliczną i, wciskając ją zapomocą od krętki, obracamy o $\frac{1}{4}$ obrotu w lewo. Nasady naporowe iglicy zachodzą wówczas za jej oporę, a szczelina na tylnym końcu iglicy przyjmie położenie pionowe.

3) *Umieścić zaczep ryglowy i przyrząd spustowy.* Kładąc komorę zamkową dnem do góry, nakładamy zaczep ryglowy na jego oś. Na zaczep kładziemy przyrząd spustowy tak, by hak zaczepu wpadł w swe przejście, potem silnie naciskamy przedni koniec przyrządu spustowego, aż nastąpi trzask, świadczący, że hak zaczepu wpadł za ramię dźwigni przerywacza, wyrzutnik zaś umieścił się w rowku dla wyrzutnika.

4) *Wsunąć komorę zamkową na komorę spustową.* Ujmujemy lewą ręką komorę zamkową, jak przy rozkładaniu i wraz z przyrządem spustowym nasuwamy ją na komorę spustową, tak by nasady wodzidłowe pierwszej ujęły wodzidła drugiej i by nasadki osadowe trzona spustowego weszły w jego wcięcia osadowe na komorze spustowej.

Aby zaczep zatrasku przyrządu spustowego wszedł w swe gniazdko, można nacisnąć do dołu jego uchwyt, lub poprostu opuścić kurek przez naciśnięcie spustu, wówczas kryza spustu sama weźmie zatrask.

5) *Włożyć do pudełka przyrząd donoszący.* Trzymając pistolet w lewej ręce, jak przy rozkładaniu, prawą ujmujemy przyrząd donoszący za dno pudełka i wprowadzamy do pudełka donośnik. Lewym kciukiem przyciskamy w ten sposób dno, aby jego listewka osadowa wgniotła zatrask. Prawą ręką kierujemy nasadkę osadową dna

we wcięcie osadowe, poczem całe dno posuwamy ku tyłowi. Przyrząd donoszący będzie wówczas dobrze osadzony, gdy zatrzask wejdzie w swój otwór w dnie pudełka.

4. OBCHODZENIE SIĘ Z PISTOLETEM.

a) WYJMOWANIE PISTOLETU Z POCHWY I DOCZEPIANIE KOLBY.

Obejmujemy pochwę za przedni, węższy koniec, tak by przykrywka zwrócona była w lewo, a uchwyt zatrzasku do góry. Lewą dłoń kładziemy na przykrywce i otwieramy ją, naciskając kciukiem uchwyt zatrzasku.

Zewnętrzną stroną małego palca lewej ręki wysuwamy chwyt pistoletu z pochwy i, w miarę wysuwaniu, czterema palcami tejże ręki ujmujemy za dno pudełka, a kciukiem za ramię celownika. Wówczas wysuwamy pistolet całkowicie z pochwy i lewą ręką zwracamy tak, by lufa była skierowana do przodu.

Po wyjęciu pistoletu z pochwy, prawą ręką zwracamy przykrywkę do piersi i przycisnąwszy ją do nich, zatrzaskujemy. Następnie, nie wypuszczając pochwy z ręki, kładziemy ją pod prawą pachę, wystającą ścianą ku górze. Wtedy czterema palcami prawej ręki obejmujemy ją za przedni koniec od dołu, kciukiem zaś z góry, a wskazującym palcem naciskamy uchwyt zatrzasku kolby. Na koniec zbliżamy pistolet i sprzęgło kolby wsuwamy od dołu w rowek osadowy na chwycie, dopóki nie nastąpi trzask, co znaczy, że zaczep zatrzasku wpadł w swe gniazdko.

Jednocześnie z temi ruchami, przyjmujemy postawę strzelecką, robiąc zwrot na prawo wskos i odstawiając do tyłu prawą nogę.

b) ODLĄCZENIE PISTOLETU OD KOLBY
I WKŁADANIE GO DO POCHWY.

Kładąc kolbę pod prawą pachę, lewą ręką chwytamy pistolet za komorę spustową i celownik, tak jak przy wyjmowaniu z pochwy. Palcem wskazującym prawej ręki naciskamy uchwyt zatrzasku kolby i, ciągnąc ją w dół, wysuwamy z rowka osadowego sprzęgła.

Po odłączeniu pistoletu od kolby, nie wypuszczając jej z pod pachy, przesuujemy prawą dłoń tak, by kciukiem ująć ścianę, na której jest zatrzask pokrywki, czterema palcami przeciwną i, pomagając sobie przyciśnięciem kolby do piersi, naciskamy kciukiem uchwyt zatrzasku pokrywki, a palcem wskazującym otwieramy ją, kładąc palec w otwór na chwyt pistoletu.

Wówczas obracamy pistolet lufą ku kolbie, wsuwamy go do pochwy, poczem lewą ręką zamykamy pokrywkę.

c) ŁADOWANIE ŁÓDKI.

Trzymając łódkę w lewej ręce, sprężyną w prawo, prawą ręką ujmujemy nabój, umieszczamy go na końcu łódki, kładąc brzegiem dna na samym końcu sprężyny, dalej zapomocą tegoż naboju przyciskamy sprężynę do łódki, dno naboju wsuwamy pod krawędź łódki, tak by te weszły w rowek. W ten sposób umieszczony nabój przesuwany na drugi koniec łódki, a dalej wsuwamy podobnie drugi i następne.

d) ŁADOWANIE I NABIJANIE PISTOLETU.

1) *Pistolet bez kolby.*

Lewą ręką ujmujemy za chwyt pistoletu, tak by lufa, idąc nad przedramieniem, była skierowana w lewo.

Kciukiem i palcem wskazującym prawej ręki odciągamy rączkę zamkową do tyłu, otwierając ramek jak można najdalej. Cofający się zamek napina przytem kurek i pozostaje w tylnem położeniu, gdyż donośnik unosi się do góry, zatrzymuje się przed czołkiem zamka i nie pozwala na jego zamknięcie.

Po otwarciu zamka chwytamy lewą dłonią od dołu za pudełko, kierując lufę ku górze, prawą zaś wstawiamy lódkę z nabojami (10 naboí) we wkład, poczem naboje wciskamy kciukiem do pudełka, trzymając kciuk jak najbliżej lódkki. Gdy wszystkie naboje z lódkki zostaną zsunięte, wyjmujemy lódkę, a zamek sam się zamknie, podając pierwszy górny nabój do lufy.

2) *Pistolet z kolbą.*

Trzymając kolbę pod prawą pachą, ujmujemy lewą dłonią dno pudełka, kciukiem zaś i palcem wskazującym prawej ręki odciągamy rączkę zamkową do tyłu. Samo ładowanie odbywa się tak, jak przy pistolecie bez kolby.

e) *NAPINANIE I OPUSZCZANIE KURKA.*

Po naładowaniu i nabiciu pistoletu, kurek pozostaje zawsze napięty. Gdy nie mamy zamiaru strzelać, należy go opuścić. Aby jednak nie nastąpił przy tem wystrzał, trzeba to zrobić w sposób następujący: kciuk prawej ręki kładziemy na kurku, na górną i przednią jego ścianę, trzymając go silnie, poczem palcem wskazującym naciskamy spust. Zwolniony kurek ponoudu prowadzi do przodu. Dla ponownego napięcia kurka, które uskuteczniamy kciukiem prawej ręki, trzeba lewą dłonią ująć przednią ścianę pudełka, gdyż inaczej napięcie kurka jest bardzo trudne.

Pistolet można ładować i pojedynczemi nabojami. Otwieramy wówczas zamek w sposób wyżej wskazany i trzymając go silnie lewą ręką, prawą wkładamy po jednym naboju do pudełka. Następnie puszczaemy zamek, co spowoduje nabicie pistoletu.

f) ZABEZPIECZANIE.

Tak naładowany jak i niezaładowany pistolet powinien być zawsze zabezpieczony. Można to skutecznie przy kurku opuszczonym jak również i napiętym. Przy zabezpieczaniu należy kurek odciągnąć nieco prawym kciukiem do tyłu, lewym zaś można dopiero nacisnąć bezpiecznik do góry. Przy odbezpieczaniu wystarczy, bez poruszania kurka, prawym kciukiem nacisnąć bezpiecznik do tyłu. To zabezpieczanie pistoletu, do którego trzeba koniecznie użyć obydwu rąk, stanowi jego poważną wadę. Trzeba jednak przyznać, że rzecz ważniejsza, t. j. odbezpieczanie jedną ręką — zostało tu zachowane.

W odbezpieczaniu należy tak wyéwiczyc, aby nie używać przy tem, jeżeli niema koniecznej potrzeby, lewej ręki.

Przy wkładaniu pistoletu do pochwy, może on być zabezpieczony tylko przy kurku opuszczonym, gdyż inaczej nie zmieści się pod pokrywke pochwy.

g) ROZŁADOWANIE PISTOLETU.

Przed rozładowaniem pistoletu trzeba go koniecznie zabezpieczyc, gdyż można spowodować wystrzał naboju, znajdujacego się w lufie. Następnie wyjmujemy przyrząd podajacy w ten sposób jak robiliśmy to przy rozładowaniu pistoletu, trzeba jednak teraz pamietac, że scisnieta sprężyna podajnika wyrzuci dno pudełka. Dlatego też

Następnie puszczaamy suwak. O ile przy pistolecie jest kolba, należy ją przy nastawianiu celownika oprzeć o prawe biodro.

k) STRZELANIE Z PISTOLETU.

Z pistoletu Mausera można bez kolby strzelać ze skutkiem tylko na niewielkie odległości, nie przekraczające 50 m, t. j. bez potrzeby nastawiania celownika. Przy dalszych odległościach, a nawet i odległościach wymienionych, o ile czas pozwala na jej założenie, lepiej jest używać kolby. Strzały wówczas są bez porównania celniejsze.

Z pistoletu, do którego jest doczepiona kolba strzelamy dwiema rękami. Kolba oparta o ramię, jak kolba karabina. Trzema palcami prawej ręki obejmujemy z przodu chwyt i przyciskamy silnie kolbę do ramienia. Chwyt jednak należy ująć dość nisko, aby kciuk mógł być przyciśnięty z góry do kolby, w przeciwnym razie może go uderzyć cofający się kurek. Lewą dłoń ujmujemy za przednią ścianę pudełka, również niewysoko, aby nie poparzyć się o rozgrzaną i cofającą się lufę. Lewa ręka służy jako podpórka dla pistoletu.

5. DZIAŁANIE PISTOLETU.

a) PISTOLET GOTOWY DO STRZAŁU.

Skoro pistolet został naładowany i nabity jest on gotowy do strzału. Lufa jest zamknięta, gdyż trzon zamkowy jest do niej przyparty siłą sprężyny dosyłającej. Tylny jej koniec oparty o punkt nieruchomy, t. j. o opórę sprężyny dosyłającej na zaczepie zamkowym: przedni koniec, rozprężywszy się, przyciska czółko trzona zamkowego do dna naboju. Oprócz tego lufa jest zaryglowana.

trzon zamkowy bowiem cofnąć się nie może, gdyż jego rygle zaczepiają o progi oporowe na zaczepie ryglowym, ten zaś usunąć się nie da. Płoza zaczepu ryglowego leży na pochylni trzona spustowego, która utrzymuje zaczep w górnem położeniu. Pazur wyciągu trzyma za stopę huski, a dzięki sprężystości wyciągu jest on silnie wciśnięty w rowek. Iglica znajduje się w położeniu tylnem, gdyż sprężyna przeciwigliczna oparta z przodu o czółko, odpycha do tyłu kryzę iglicy, a tem samem i ją całą. Grot iglicy nie wystaje więc w otworze iglicznym. Iglica nie wysuwa się do tyłu z trzona zamkowego, gdyż opora igliczna zatrzymuje jej nasadki naporowe. Szyna spustowa i zaczep kurkowy są w swoim normalnem położeniu. Sprężyna szyny spustowej, naciskając na jej kryzę, pochyła ją do przodu, tak że jej opora znajduje się nad napórą spustu. Ząb spustowy podpira cofnięty do tyłu kurtek, zaczepiając o ząb kurkowy. Cofnięcie kurka odbyło się podczas otwierania zamka dla naładowania pistoletu. Wskutek napięcia kurka kryza jego przesunięta jest do przodu i, cisnąc na tłoczek sprężyny kurkowej, zgniata ją. Przerywacz jest w położeniu przednim, dotykając tylko szyny spustowej. Spust naciśnięty do przodu przez swą sprężynę.

b) ŚCIĄGANIE SPUSTU.

Gdy naciskamy spust do tyłu, obraca się on na swej osi, dopóki nie oprze się o tylną ścianę kabłąka. Napora spustu, pokonywając ciśnienie sprężyny spustowej, unosi się do góry, popychając w tymże kierunku oporę szyny spustowej. Szyna, połączona z zaczepem kurkowym, unosi do góry jego tylny koniec wraz z zębem spustowym, który w ten sposób usuwa się ponad ząb kurkowy, zwalniając zaczepienie kurka. Kurtek, na którego

kryżę ciśnie rozprężająca się teraz sprężyna kurkowa, obracając się na swej osi, zostaje silnie rzucony do przodu. W drodze swej napotyka, wystający z trzona zamkowego, tylny koniec iglicy i wpycha ją, pokonywając opór sprężyny przeciwglicznej. Grot iglicy wychodzi przodem przez otwór w czółku i uderza w spłonkę naboju. Następuje wystrzał.

c) RUCH WSTECZNY LUFY.

Po strzale, wskutek wytwarzających się gazów, które powodują odrzut, zaryglowana w dalszym ciągu lufa, wraz z komorą zamkową i zamkiem, cofa się do tyłu na drodze długości 6 mm. Napora kurkowa naciska kurek i odchyła go nieco do tyłu. Oś zaczepu ryglowego znajdująca się na dnie komory zamkowej, cofając się wraz z tą komorą, pociąga ze sobą zaczep, który przesuwa się w stosunku do przyrządu spustowego. Hak zaczepu napiera na ramię dźwigni ryglowej. Skoro płoza zaczepu ryglowego znajdzie się za pochylnią, wchodzi we wcięcie na płożę, a więc zaczep może obniżyć się ku dołowi. Naciskane przez hak ramię dźwigni ryglowej z kolei, stawiając opór, wywiera na niego ciśnienie, co oddziaływa na zaczep ryglowy tak, że zmusza go do ruchu obrotowego na osi, t. j. obniżenia się jego tylnego końca i wysunięcia się przodów oporowych z przed rygli trzona. W ten sposób lufa zostaje odryglowana. Hak zaczepu ryglowego, ciągnąc ramię dźwigni, pośrednio przesuwa do tyłu przedni tłoczek sprężyny kurkowej, ten zaś cofa przerywaczem szynę spustową, zsuwając jej oporę za naporem spustu. Gdy już spust nie podpira szyny spustowej, ta, pod działaniem swej sprężyny, cisnącej na jej kryżę, opuszcza się wdół, pociągając za sobą zaczep spustowy wraz z zębem spusto-

wym. Kurek znowu będzie mógł się zaczepić skoro zostanie napięty. Ruch lufy do tyłu zostaje ograniczony wtedy, gdy płoza zaczepu ryglowego oprze się o ścianę swego wcięcia.

d) RUCH WSTECZNY ZAMKA.

Pocisk opuścił lufę w czasie jej cofania się wraz z zamkiem. Trzon zamkowy uwolniony przez zaczep ryglowy, otwiera lufę i biegnie do tyłu. Przedni koniec sprężyny dosyłającej, oparty o czółko, kurczy się i zbliża do tylnego, opartego o nieruchomą oporę — sprężyna dosyłająca zostaje napięta. Wyciąg, trzymając swym pazurem łuskę, wysuwa ją z komory nabojoyej, a kiedy czółko znajdzie się na wysokości wyrzutnika, ten wysuwając się ze swego rowka, uderza z przeciwnej strony dno łuski. Łuska, obrócona dokoła wyciągu, wylatuje do góry przez właz nabojoy. Cofający się zamek napotyka na swej drodze kurek i napina go zapomocą ześlizgu. To że kurek stawia duży opór, zmniejsza w dużym stopniu siłę odrzutu zamka. Aby jednak odrzut ten w końcowej chwili nie był za słaby, co mogłoby spowodować za słabe wyrzucenie łuski, zgrubienie ześlizgu kończy się dość wcześnie, jak tylko kurek jest dostatecznie napięty, aby się mógł zaczepić. Potem już ześlizg nie ociera się o kurek. Tylna opora kurkowa ogranicza ruch kurka odrzuconego do tyłu. Iglica nie naciskana więcej przez kurek, cofa się natychmiast pod działaniem sprężyny przeciwiglicznej, która ciągnie na kryzę iglicy. Ruch wsteczny iglicy ograniczają jej nasadki naporowe. Zaczep zamkowy ogranicza ruch wsteczny zamka, na zaczepie zatrzymuje się przednia krawędź wcięcia na zaczep.

e) BUCH POWROTNY ZAMKA.

Jakkolwiek lufa ma silną dążność do powrócenia wprzód, ruch ten jednak nie odbywa się przed powrotem zamka; aby to się bowiem mogło stać, musiałby wraz z nią i zaczep ryglowy powrócić do przodu, t. j. unieść się jednocześnie do góry. Jest to jednak niemożliwe tak długo, dopóki przejście zaczepu jest przykryte gładką częścią ściany trzona zamkowego. Dlatego też najpierw powraca do przodu trzon zamkowy. Ruch ten odbywa się pod wpływem sprężyny dosyłającej. Tylony jej koniec, oparty o punkt nieruchomy, rozprężyć się nie może, a więc rozpręża się przedni, oparty o punkt ruchomy, co powoduje ruch zamka do przodu. Kiedy zamek był w tylnym położeniu, donośnik, nie mając nad sobą żadnej przeszkody, popchnięty przez swą sprężynę, posunął się do góry, donosząc na opróżnione przez pierwszy nabój, a następnie przez trzon zamkowy, miejsce następnego z kolei naboju, który oparł się o łapki pudełka. Powracający do przodu zamek, napotyka go na swej drodze i czółkiem podaje do komory naboju.

f) RUCH POWROTNY LUFY.

Źródłem ruchu powrotnego lufy jest pośrednio sprężyna kurkowa, a bezpośrednio zaczep ryglowy. Gdy trzon zamkowy zamknął lufę, nad przejściem zaczepu znajdują się rygle, teraz więc działanie sprężyny kurkowej staje się skuteczne. Przedni jej koniec rozprężając się popycha do przodu tłoczek, ten zaś obraca dźwignię ryglową. Dłuższe jej ramię ciągnie hak zaczepu ryglowego, który powraca lufę na pierwotne miejsce. Płoza zaczepu, który się znowu przesuwa w stosunku do trzona spustowe-

go, musi wejść na jego pochylnię, unosząc się ku górze. Progi oporowe chwytają za rygle trzona, co powoduje znowu zaryglowanie lufy. Ruch zaczepu ryglowego ograniczają jego krawędzie oporowe, dochodząc do nasady oporowej na dnie komory zamkowej oraz brzegów przejścia rygla. Jednocześnie z usuwającym się zaczepem, posuwa się do przodu przerywacz, pod wpływem tejże co zaczep sprężyny kurkowej. Ponieważ przed tem naciskał na szynę spustową, spychając ją ze spustu, teraz szyną ta, pod działaniem swej sprężyny, pochyla się do przodu, a opora jej zbliża się do napory spustu. Na naporę tę wejść jednak jeszcze nie może, gdyż jest ona zbyt wysoko uniesiona do góry, tak długo jak długo nie zwolnimy naciśniętego spustu. Jeżeli ruch powrotny zamka odbywa się po wystrzeleniu ostatniego naboju, wówczas zamek zatrzymuje się w tylnem położeniu, a tem samem musi się w tem położeniu zatrzymać i lufa. Donośnik bowiem, który w opróżnionem pudełku podnosi się do samej góry, zatrzyma nasadę wodzidłową czołka trzona zamkowego. Zwraca to uwagę strzelca, że ostatni nabój został wystrzelony. O ile nie strzelamy dalej, należy zamek zamknąć w sposób wskazany wyżej.

g) ZWALNIANIE SPUSTU.

Kiedy przestajemy naciskać spust, sprężyna spustowa, gniotąc jego naporę, powróci go do przedniego położenia. Ruch ten kończy się wtedy gdy spust swym progiem ograniczającym oprze się o dno komory spustowej. Napora spustu obniża się przytem, a kiedy znajdzie się niżej opory szyny spustowej, ta ostatnia może już na nią wejść. Dzieje się to dzięki sprężynie szyny, która w dalszym ciągu ciśnie na jej kryzę i tak długo posuwa do

przodu, dopóki opora szyny nie dotknie przerywacza. Teraz możemy znowu nacisnąć spust, a ten, unosząc do góry szynę, wywoła taki sam jak poprzednio skutek. Gdyby nie obecność przerywacza, podniesienie ku górze zaczepu kurkowego z zębem spustowym, trwałoby tak długo jak długo naciskamy spust, t. j. częstokroć jeszcze po powrocie zamka. Napięty kurek nie miałby się więc na czem zaczepić i powróciłby wraz z zamkiem do przodu. Wystrzał jednak mógłby nie nastąpić, gdyż opadający jednocześnie z zamkiem kurek nie miałby dostatecznej siły uderzenia.

h) ZABEZPIECZANIE.

Gdy uchwyt bezpiecznika pochylony jest do tyłu, jego opora przesuwa się swobodnie niżej przedniego i tylnego łoża, nie przeszkadzając ruchom kurka. Dla zabezpieczenia (uchwyt bezpiecznika przesunięty do góry), tak przy napiętym, jak i opuszczonym kurku, należy go nieco cofnąć wtył, dlatego, aby jedno lub drugie łożo opory znalazło się tuż nad oporą, gdyż inaczej ta ostatnia w swe łożo nie wejdzie. Przy pistolecie zabezpieczonym opora bezpiecznika wchodzi więc w łoża i unieruchamia kurek. Jednocześnie skrzydelko bezpiecznika wchodzi w swe wcięcie na tylnej krawędzi dna komory zamkowej, wskutek czego po zabezpieczeniu nie można cofnąć lufy, a więc nie można także otworzyć zamka, choćby nawet nie przytrzymał go kurek. Dla naładowania pistoletu zamek musi zostać otwartym. Jak to było widać przy ruchu wstecznym, przed otwarciem zamka musiało odbyć się odryglowanie, co jest możliwe dopiero po cofnięciu się lufy. Stąd prosty wniosek, że przy otwieraniu zamka przed naładowaniem, musimy jednocześnie cofnąć lufę.

Dzieje się to jednak inaczej jak podczas strzału, tutaj bowiem nie lufa cofa zaczep ryglowy, lecz rygle trzona ciągną za progi oporowe zaczepu, a ten dopiero posuwa lufę do tyłu. Następuje przytem odryglowanie. Dlatego to, aby otworzyć zamek ręką, trzeba użyć dość dużego wysiłku. Stąd łatwo już zrozumieć, że przy ładowaniu odbywa się wiele z tych fragmentów działania, które mają miejsce po strzale.

6. Z A C I N A N I A.

W pistolecie Mausera zdarza się naogół bardzo niewiele zacięć. Brak ładownika, który często powoduje zacięcia, o ile jest zrobiony z cienkiej blachy, zmniejsza znacznie ich ilość.

I.

Przyczyna: 1) zła sponka, 2) złamany grot iglicy.

Objaw: niewypał. Zamek zamknięty, nabój w lufie.

Usunięcie: przez odciągnięcie zamka wyrzucić nabój i przekonać się czy sponka zbita. Jeżeli tak — przyczyną jest przypadek pierwszy. Należy wówczas nabój naładować powtórnie, a gdy i wówczas zajdzie niewypał—usunąć. Gdy sponka nie jest zbita, czyli gdy przyczyną jest drugi wypadek, należy zmienić iglicę.

II.

Przyczyna: zanieczyszczenie naboju lub komory nabojoyej.

Objaw: przed strzałem nabój nie wchodzi do komory, po strzale zamek się nie cofnął, huska pozostała w lufie.

Usunięcie: przez silne odciągnięcie zamka wyrzucić należy nabój czy łuskę, oczyścić komorę nabożową lub naboje.

Zacięcie mogłoby spowodować zanieczyszczenie jakiegokolwiek części pistoletu np. zamka, przyrzędu spustowego, to też czyste utrzymywanie pistoletu jest najlepszą rękojmią dobrego działania.

III.

Przyczyna: zniszczone, rozluźnione krawędzie łódki lub zużyta sprężyna łódki.

Objaw: naboje przy ładowaniu chwieją się i nie wchodzi do pudełka.

Usunięcie: zmienić łódkę.

7. A M U N I C J A.

Do pistoletu używa się naboii, które, jak każdy pistoletowy nabój, składają się z łuski, spłonki, ładunku prochu i pocisku.

Długość całego naboju wynosi 35 mm, waga 10,7 g.

Pocisk, pokryty gładkim płaszczem z blachy miedzianej dla łatwiejszej konserwacji i zmniejszenia tarcia w lufie, ma wewnątrz twardy, ołowiany rdzeń. Długość jego wynosi 13,88 mm, waga 5,5 g, ładunek stanowi 0.5 g bezdymnego prochu, o ziarnach kształtu walcowatego.

SPIS ALFABETYCZNY NAZW.

Pistolet Mausera kal. 7,63 (z kolbą).

Bezpiecznik 130.

Boczne rowki osadowe sprężyny spustowej 58.

Brózdy 7.

Celownik 27.

Chwył 62.

Czółko trzona zamkowego 69.

Dno komory zamkowej 12.

Dno pudełka 170.

Dolne gniazdko sprężyny donośnika 171.

Donośnik 165.

Dźwignia ryglowa 163.

Gniazdko sprężynki zatrzasku celownika 37.

Gniazdko zatrzasku kolby 66.

Gniazdko zaczepu przykrywki 185.

Gniazdko zaczepu zatrzasku przyrządu spustowego 61.

Grot iglicy 85.

Górne gniazdko sprężyny donośnika 168.

Górna ściana komory zamkowej 11.

Hak zaczepu ryglowego 91.

Iglica 84.

Kabłąk 50.

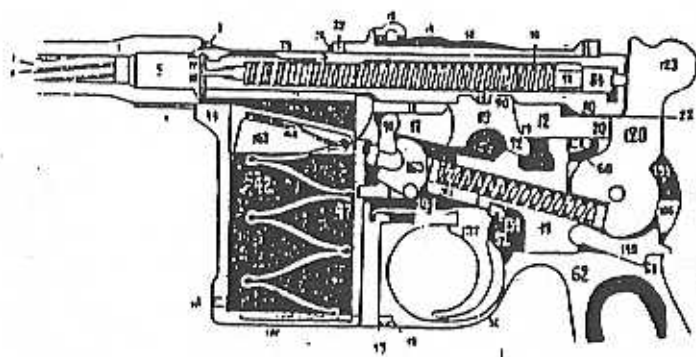
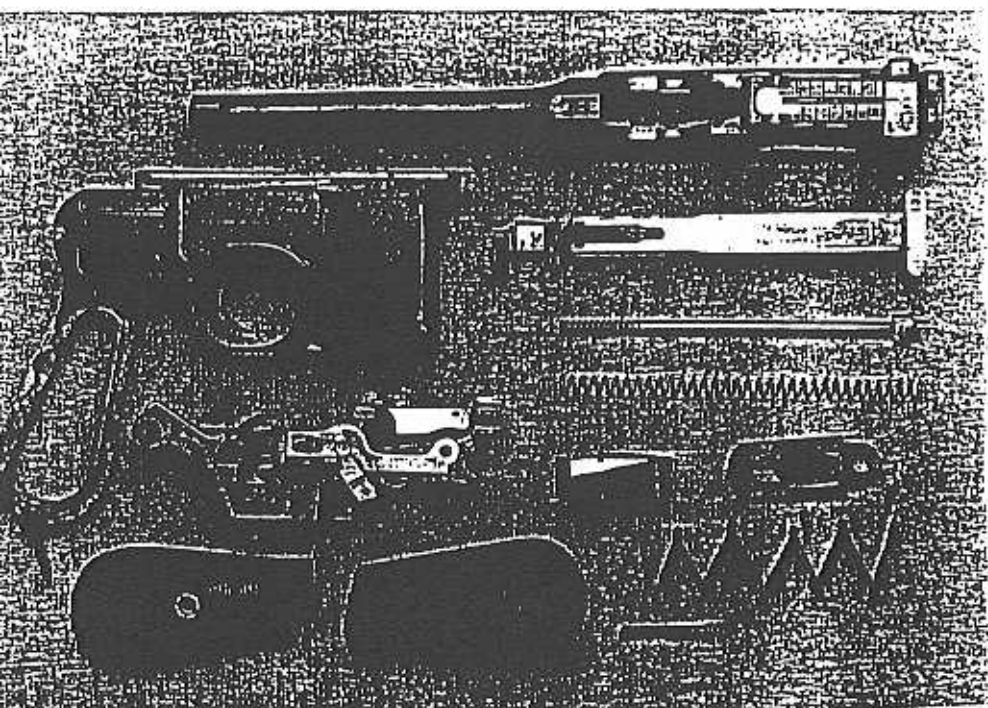
- Karby ramienia celownika 31.
- Kanał zaczepu zamkowego 97.
- Komora naboju 5.
- Komora zamkowa 8.
- Komora spustowa 41.
- Kolec bezpiecznika 132.
- Krawędź czółka trzona zamkowego 70.
- Krawędzie naporowe zaczepu ryglowego 93.
- Krawędzie łódki 178.
- Kryza iglicy 86.
- Kryza kurka 124.
- Kryza szyny spustowej 150.
- Kryza zatrzasku przyrządu spustowego 146.
- Kurek 120.
- Lewa ściana komory zamkowej 10.
- Lewa ściana komory spustowej 43.
- Listewka osadowa szyny spustowej 149.
- Listewka osadowa dna 172.
- Listwy prowadzące donośnika 166.
- Listwy wodzidłowe trzona zamkowego 76.
- Lufa 1.
- Łapki pudełka 26.
- Łoże sprężyny celownika 40.
- Łoże wyciągu 72.
- Łożysko zatrzasku dna pudełka 53.
- Łożyska osi spustu 59.
- Łożysko sprężyny kurkowej 100.
- Łożyska osi ramienia celownika 15.
- Łożysko ześlizgu kurkowego 22.
- Łożysko kurka 104.
- Łożysko osi szyny spustowej 156.
- Łożyska osi dźwigni ryglowej 108.

- Lódka 176.
- Muszka 2.
- Napora kurkowa 20.
- Napora kurka 126.
- Napora spustu 140.
- Nasada wodzidłowa donośnika 167.
- Nasada osadowa dna 174. .
- Nasady wodzidłowe komory zamkowej 16.
- Nasady oporowe rygla 19.
- Nasadki naporowe iglicy 87.
- Nasadki osadowe trzona spustowego 109.
- Okladki chwytu 63.
- Opora igliczna 82.
- Opora sprężyny dosyłającej 98.
- Opora bezpiecznika 135.
- Opora szyny spustowej 151.
- Oś zaczepu ryglowego 17.
- Oś ramienia celownika 28.
- Oś zaczepu kurkowego 153.
- Oś bezpiecznika 134.
- Oś spustu 138.
- Oś zatrzasku przyrządu spustowego 143.
- Oś szyny spustowej 148.
- Oś kurka 160.
- Oś dźwigni ryglowej 164.
- Otwór igliczny 71.
- Otwór na zatrzask dna 173.
- Pazur wyciągu 75.
- Płoza zaczepu ryglowego 92.
- Pała 6.
- Podstawa celownika 14.
- Pochylnie podstawy celownika 38.

- Pochylnia 105.
- Pochwa 179.
- Prawa ściana komory zamkowej 9.
- Prawa ściana komory spustowej 42.
- Progi oporowe zaczepu ryglowego 90.
- Próg zaczepu zamkowego 96.
- Próg ograniczający ruch zaczepu kurkowego 114.
- Próg ograniczający ruch spustu.
- Przejście zaczepu ryglowego 18.
- Przejście haka zaczepu ryglowego 102.
- Przednia ścianą komory spustowej 44.
- Przednia opora kurkowa 107.
- Przednia listewka osadowa zaczepu kurkowego 154.
- Przedni tłoczek sprężyny kurkowej 129.
- Przedni rowek osadowy sprężyny spustowej 55.
- Przedni rowek osadowy trzona spustowego 112.
- Przednie łożo opory bezpiecznika 121.
- Przerwa na oś bezpiecznika 118.
- Przerwa na oś zatrzasku przyrządu spustowego 119.
- Przerywacz 161.
- Przewód igliczny 68.
- Przykrywka pochwy 180.
- Ramię celownika 29.
- Rączka zamkowa 81.
- Rowek wodzidłowy lufy 4.
- Rowek osadowy dla dna pudełka 49.
- Rowek wodzidłowy pudełka 52.
- Rowek osadowy komory spustowej 56.
- Rowek osadowy sprzęgła 65.
- Rowek dla wyrzutnika 77.
- Rowki wodzidłowe komory zamkowej 25.
- Rygle trzona zamkowego 79.

- Skrzydółko bezpiecznika 131.
- Sprężyna celownika 39.
- Sprężyna dosyłająca 83.
- Sprężyna kurkowa 127.
- Sprężyna przeciwigliczna 88.
- Sprężyna spustowa 141.
- Sprężyna przykrywki 186.
- Sprężyna donośnika 169.
- Sprężyna donośnika 169.
- Sprężyna kódky 177.
- Sprężynka zatrzasku celownika 36.
- Spust 137.
- Sprzęgło 187.
- Śruba okładek chwytu 64.
- Suwak celownika 32.
- Szczerbina 30.
- Szyna spustowa 147.
- Trzon zamkowy 67.
- Trzon spustowy 99.
- Tylna opora kurkowa 106.
- Tylna listewka osadowa zaczepu kurkowego 155.
- Tylne łożo opory bezpiecznika 122.
- Tylny rowek osadowy dla zaczepu kurkowego 115.
- Tylny tłoczek sprężyny kurkowej 128.
- Uchwyt bezpiecznika 133.
- Uchwyt kurka 123.
- Uchwyt zatrzasku celownika 34.
- Uchwyt zatrzasku przyrządu spustowego 145.
- Uchwyt zatrzasku przykrywki 183.
- Uchwyt zatrzasku kolby 189.
- Uchwyty zaczepu zamkowego 95.
- Wcięcie na bezpiecznik 21.

- Wcięcie osadowe dla dna pudełka 48.
- Wcięcie na plozę zaczepu ryglowego 103.
- Wcięcie osadowe trzona spustowego 110.
- Wcięcie na ząb spustowy 116.
- Wcięcia osadowe dla trzoła spustowego 47.
- Wkład łódki 24.
- Właz nabojoy 13.
- Wodzydła komory spustowej 46.
- Wodzydło lufy 45.
- Wyciąg 74.
- Wycięcie lufy na rygiel 3.
- Wycięcie komory zamkowej na zaczep zamkowy 23.
- Wycięcie trzona zamkowego na zaczep zamkowy 78.
- Wycięcie na dźwignię ryglową 162.
- Wycięcie na spust 51.
- Wyjęcie na sprężynę szyny spustowej 60.
- Wręście osadowe na listewkę szyny spustowej 157.
- Wyrzutnik 101.
- Występ osadowy trzona spustowego 111.
- Występ osadowy komory spustowej 57.
- Występy osadowe wyciągu 73.
- Wyłobienia dla kołca bezpiecznika 117.
- Zaczep zatrzasku celownika 35.
- Zaczep ryglowy 89.
- Zaczep zamkowy 94.
- Zaczep bezpiecznika 136.
- Zaczep zatrzasku przyrządu spustowego 144.
- Zaczep kurkowy 152.
- Zaczep zatrzasku przykrywki 184.
- Zaczep zatrzasku kolby 190.
- Zatrzask suwaka celownika 33.
- Zatrzask dna pudełka 54.

Pistolet samocz. Mauser, wz. 1902 — zaryglowany
 (1 — lufa, 12 — suwadło, 11 — zamek, 123 — kurtek,
 84 — iglica, 78 — sprężyna powrotna, 3 — wyciąg,
 89 — rygiel);

